

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบท และทำการสร้างตัวชี้วัดการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนเมืองและชุมชนชนบทที่มีการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการสิ่งแวดล้อม 10 ชุมชน ทำการร่างตัวชี้วัดการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทดสอบความเหมาะสมของร่างตัวชี้วัดกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแลการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน 400 ตัวอย่าง ด้วยวิธีทดสอบองค์ประกอบเชิงยืนยัน จากนั้นนำร่างตัวชี้วัดที่ผ่านการวิเคราะห์ไประดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสม แล้วจึงนำร่างตัวชี้วัดไปทดสอบกับชุมชนเมืองและชุมชนชนบท 3 ชุมชนเพื่อพิจารณาการนำไปใช้ได้

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนเมืองมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการใช้สารเคมี ปัญหาขยะมูลฝอย ชุมชนชนบทมีปัญหาเรื่องการใช้สารเคมีและปัญหาการขาดแคลนน้ำดื่ม น้ำใช้ ทั้งนี้การพิจารณาว่าชุมชนใดเป็นชุมชนเมืองและชุมชนชนบทนั้นพิจารณาจากการเป็นชุมชนภาคเกษตรกรรมหรือไม่ อยู่ภายในเขตหรือนอกเขตเทศบาล มีปัญหามลพิษหรือปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีปัจจัยนำเข้า เช่น นโยบายเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม งบประมาณ ภาครัฐเครือข่าย การได้รับข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านกระบวนการ ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีการจัดการทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ การจัดการมลพิษ เช่น ขยะและน้ำเสีย สำหรับปัจจัยด้านผลผลิต เช่น การเกิดเป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมและเกิดแหล่งเรียนรู้

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบทโดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีในชุมชน ภาครัฐเครือข่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การบริหารจัดการชุมชน ขั้นตอนและกิจกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งนี้ผลผลิตและผลกระทบจากการจัดการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมลดลง คุณภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น เกิดนโยบายหรือแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม เกิดแหล่งเรียนรู้ ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจใน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดีด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างพอเพียง และช่วยสร้างอาชีพเสริมให้คนในชุมชน การเป็นตัวอย่างสำหรับชุมชนอื่น ชุมชนมีความสามัคคี และลดการพึ่งพาภายนอก

ตัวชี้วัดการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนเมืองและชุมชนชนบท 1) ปัจจัยนำเข้าซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 0.84 ได้แก่ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหามลพิษในชุมชน ภาวะเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 0.94 ได้แก่ การบริหารจัดการ การป้องกันและการจัดการปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ การคัดเลือกเทคโนโลยีในการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) ปัจจัยด้านผลผลิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 0.97 ได้แก่ คุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนลดลง เกิดนโยบายและแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน มีแหล่งเรียนรู้ และ 4) ปัจจัยด้านผลกระทบซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 0.88 ได้แก่ ชุมชนมีความเข้มแข็งสามัคคี ลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก คนในชุมชนใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียง มีอาชีพให้กับคนในชุมชน ประชาชนมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นตัวอย่างให้กับชุมชนอื่น มีการขยายผลไปยังชุมชนอื่น และเกิดภาวะเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน

Abstract

This study is aimed at study environmental management in urban and rural communities based on the Philosophy of Sufficiency Economy, investigating factors affecting the environmental management in urban and rural communities and then developing indicators of environmental management in urban and rural communities based on the Philosophy of Sufficiency Economy.

Data collection included 1) surveying ten urban and rural communities that have been well-known and models in environmental management based on the Philosophy of Sufficiency Economy. 2) developing the environmental management's indicators based on the Philosophy of Sufficiency Economy for urban and rural communities based on Input-Process-Product and Impact factors and 3) examining appropriateness of the indicators developed with the 400 samples of local administrative by using Confirmation Factor Analysis (CFA). The indicators developed were then tested with three urban and rural communities and with experts and involved people for their applicability.

The results from this study show that environmental problems in urban communities occur mostly include from chemical use and garbage while that in rural communities include chemical use and lack of drinking water and water use. From this study, Input factors for environmental management in urban and rural communities are having environmental management policy, budget, networking

and information perception whereas for Process factors in urban and rural communities are soil management, water management, pollution management, such as waste and wastewater. For Product factors, there are model communities and learning center for environmental management.

As the result of analysis, factors affecting environmental management in urban and rural communities based on the Philosophy of Sufficiency Economy include environmental problems in communities, networking, information perception, community management, process and activity related to environmental management in community. The results of the environmental management in urban and rural communities based on the Philosophy of Sufficiency Economy involve decrease of environmental problems, better environmental quality in community, having policy and plan in environmental management, having learning center and model for other communities, people in community having more knowledge and consciousness on environmental management, efficient use of resource in community, and having part-time self-employment.

There are four aspects of indicators for environmental management in urban and rural communities. For Input factor having effect on environmental management of 0.84 based on CFA, they are natural resource problems, pollution problems in community, networking, knowledge and understanding on the Philosophy of Sufficiency Economy and information perception in community. For

Process factor having effect on environmental management of 0.94, they are management, prevention and management of natural resources, selection of environmental management technology. As considered on Product factor having effect on environmental management of 0.97, they are better quality of environment in community, decrease of environmental problems in community, having policy and plan for environmental management in community and having learning center while for Impact factor having effect on environmental management of 0.98, they are strength in community, decrease relying on outside communities, efficient use of resource in community, having employment and expanding to other community.